

Naučni članak

UDK 327:911.3

MEDIJACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Doc. dr Dragan Golijan

Nezavisni univerzitet Banja Luka

Tijana Šoja, dipl ecc.

Ekonomski fakultet Istočno Sarajevo

Sažetak: Radom se pokušava dati kratki prikaz ključnih karakteristika i značajnosti medijacije. Poseban osvrt daje se pitanju medijacije u Bosni i Hercegovini i osnovnim zakonskim polazištima u ovom slučaju. Činjenica je da je medijacija nedovoljno poznata i nedovoljno iskorištena pojava u pravosuđu Bosne i Hercegovine pa stoga ovakav prilaz je I sadašnjem trenutku izraz potrebe.

Ključne riječi: *medijacija, Bosna i Hercegovina, medijator, Udruženje medijatora u Bosne i Hercegovine*

Uvod

O medijaciji kao načinu rješavanja sporova u Bosni i Hercegovini, danas se malo govori. Iako su u Bosni i Hercegovini donoseni zakoni, odnosno zakonska regulativa iz ove oblasti, rijetko da se može čuti kako se sporovi rješavaju na ovaj način ili da su neki zaista i riješeni. Najveći problem jeste u tome što do sada ovakav metod rješavanja sporova do skoro praktično bio i nepoznat u Bosni i Hercegovini.

Riječ medijacija potiče od latinske riječi “*mediare*” što znači posredovati. Ovaj pojam je prvi put uveden u stručnu upotrebu u Sjedinjenim Američkim Državama 1970. godine.

Za medijaciju možemo reći da predstavlja neformalan, neobavezan postupak u kome treća, neutralna osoba – medijator, pomaže u dogovaranju i pregovaranju stranaka prilikom traženja sporazumnog rješenja spora. Dakle, medijacije jeste posredovanje među strankama od strane treće osobe sa ciljem uspostavljanja komunikacije između osoba u sporu i, konačno, rješavanja istog (spora).

Ovim radom će se akcent dati na pitanje medijacije u Bosni i Hercegovini, te je u prvom redu važno istaći da je medijacija, kao alternativni način rješavanja sporova u Bosni i Hercegovini, svoj začetak duguje Udruženju medijatora u Bosni i Hercegovini, koje je osnovano 2002. godine sa ciljem da otvori put primjenjivanja medijacije u praksi.

1. Osnovni pojmovi u medijaciji

Medijacija je najčešće primjenjivan postupak za alternativno rješavanje sporova u svijetu. Podrazumjeva postupak u kojem neutralna osoba - medijator pomaže strankama kroz dogovaranje i pregovaranje da pronađu sopstveno rješenje i dođu do sporazuma koji će riješiti njihove sporne odnose i biti prihvatljiv za obje strane.¹⁶⁷

Postupak medijacije vodi medijator pojedinac, osim ako stranke ne dogovore da postupak vodi više medijatora. Zakonom je uređeno (Zakon o postupku medijacije u BiH) da medijator ne može nametnuti strankama rješenje spora već to moraju one prihvatiti. Medijator je treća neutralna osoba koja stoji izvan i iznad spora i koja posreduje između dvije strane u cilju rješavanja njihovog spornog odnosa.¹⁶⁸

U toku medijacijskog procesa svaka stranka može izmjeniti svoj stav, pojasniti kako utiče na nju te kako bi rješavanje spora zadovoljilo interese te stranke. Medijator će pažljivo saslušati stranke, usmjeravati ih prema zajedničkim tačkama i pomagati im da postignu dogovor. Medijacija je povoljna za stranke jer stranke same dolaze do rješenja sukoba što povećava šanse za ispoštivanje dogovora. Medijacija stvara pozitivnu atmosferu u kojoj se mišljenja stranaka uvažavaju i pomaže u izgradnji odnosa, brza je i efikasna, informacije iznesene u toku medijacije su povjerljive, i mnogo je jeftinija u odnosu na druge postupke rješavanja sporova. Iskustva zemalja u kojima je medijacija razvijenija su pokazala da čak iako stranke ne postignu dogovor u procesu medijacije u kasnijim fazama rješavanja sporova i sudskom postupku lakše pronalaze rješenje konflikta. Medijacija je moguća u sporovima u kojima su predmet zahtjeva privredni sporovi, naknada štete, dug, sva novčana potraživanja, bračne tekovine i bračni sporovi, izdržavanje, radni sporovi, te drugi sporovi koji nisu u suprotnosti sa prinudno pravnim propisima.

1.1. Prednosti medijacije

Postupak medijacije je neformalan postupak i prilagođen je interesima stranaka. Izjave i svoje prijedloge u postupku medijacije za rješenje spora strane daju neformalno, a zapisnik se ne vodi. Same strane odlučuju o tome što će se raspravljati u postupku medijacije, kao i o onome što će se dogovoriti. Najbolji način da se prikažu prednosti medijacije u odnosu na sudski postupak jeste sljedeći prikaz: Prednost medijacije je u tome što omogućava stranama da razriješe sve sporne odnose, a ne samo onaj sporni odnos u konkretnom predmetu koji se iznosi na medijaciju. Medijacija omogućava stranama u sporu da do pravde dođu u razumnom roku jer spor koji bi u redovnoj sudskoj proceduri trajao nekoliko godina, putem medijacije se rješava u roku od nekoliko sati. Iskustva u svijetu

---

¹⁶⁷ Prvi opštinski sud u Beogradu, http://www.prvisud.com/medijacija/poziv_za_medijaciju.asp

¹⁶⁸ Opštinski sud u Nišu, Medijacija, http://www.opstinskisudnis.org/segment.php?id_meni=31

pokazuju da se 80% medijacija završava postizanjem sporazuma. Ovaj uspjeh proizilazi iz toga što stranke odluku u medijaciji donose same i što je stepen njihove uključenosti u rješavanju međusobnog spora veći nego u redovnom parničnom postupku. Čak i u slučaju nemogućnosti postizanja sporazuma između stranka, medijacija sukobljenim stranama pruža priliku za razrješenje problema, i međusobno razumjevanje stavova. Medijacija štedi vrijeme i novac kojim bi stranke platile sudske troškove. Medijacija smanjuje neprijatne tenzije. Sporazum postignut putem medijacije je rezultat uzajamnog popuštanja i obostrane dobre volje stranaka, pa nema pobjednika ni poraženog, niti je potrebna državna prinuda.¹⁶⁹ Medijacija, kao relativni novitet u rješavanju sporova između stranaka treba da postane svima dostupna, poznata i priznata alternativa za rješavanje sukoba.

Tabela 1: Prednosti medijacije

Sudski postupak	Medijacija
Sud odlučuje da li smo dobili izgubili	Do rješenja dolaze obje strane u sporu, niko ne mora da izgubi
Jedna ili obje strane mogu ostati nezadovoljne	Rješenje je postojano, a odnosi nisu narušeni
Spor (pitanje mjeseci ili godina)	Brzo rješenje (pitanje dana ili sedmica)
Naša privatnost postaje javna stvar	Sve informacije ostali povjerljive

Izvor: <http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Publikacije/Vodi%20kroz%20medijaciju%20u%20BIH.pdf>

1.2. Principi medijacije

Kada se žele naglasiti posebna pravila, odnosno principi medijacije, najvažnije je istaći sljedeće:

- *Dobrovoljnost (saglasnost)* – Da bi se predmet uputio u postupak medijacije neophodna je saglasnost obje strane. Ta saglasnost je neophodna i tokom cijelog postupka jer u protivnom stranka može odustati u bilo kojoj fazi postupka medijacije čime bi se predmet vratio na redovan parnični postupak.

- *Povjerljivost* – Postupak medijacije je strogo povjerljiv i informacije izrečene u postupku medijacije ne mogu se bez saglasnosti stranaka koristiti u drugim postupcima niti iznositi u javnost.

- *Neutralnost* – Medijator kao treća strana mora imati ravnopravan i jednak pristup prema strankama u sporu, te mora biti lišen svih predrasuda u pogledu spora i stranaka u sporu.

¹⁶⁹ Prvi opštinski sud u Beogradu, http://www.prvisud.com/medijacija/poziv_na_medijaciju.asp

- *Baziranje na interesu* – Medijacija pruža priliku strankama da na osnovu svojih interesa pregovaraju o rješenju spora i postignu rješenje kojim će te interese ostvariti.

- *Usmjerenost na buduće odnose* – Postupak medijacije je usmjeren na održavanje i uspostavljanje budućih dobrih odnosa s obzirom da se za obje strane traži obostrano prihvatljivo rješenje.

- *Privatnost postupka* – U postupku medijacije javnost je isključena. U procesu učestvuju stranke, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici, a treća lica prisustvuju medijaciji samo uz pristanak strana u postupku.

- *Hitnost*- Hitnost čini ovaj postupak bržim tako da se sporovi rješavaju mnogo brže nego klasični parnični postupak. Medijator je dužan da zakaže ročište u roku od kada je primio predmet. Brzina postupka čini medijaciju i dosta jeftinijom od redovnog parničnog postupka

1.3. Ko su medijatori?

Medijatori su profesionalne, nepristrasne i neutralne osobe u čiji kredibilitet podjednako vjeruju sve strane u sukobu. Zakon o medijaciji, propisuje da medijator može da bude sudija, advokat i drugi istaknuti stručnjak koji ispunjava određene uslove, u skladu sa evropskim standardima. Svi medijatori, prolaze postupak stroge selekcije i obuke. Medijator u postupku je treća neutralna i nepristrasna osoba, koja stoji izvan i iznad spora i posreduje između strana, olakšava postupak medijacije kroz dogovaranje i pregovaranje kako bi stranke razumnim zaključivanjem same došle do rješenja spornog odnosa koji će biti prihvatljiv za obje strane.

Zadatak medijatora nije da donosi rješenja za stranke u sporu već da pomogne stranama u sukobu da prepoznaju sopstvene potrebe i interese, sagledaju šta sve mogu da očekuju u budućnosti i pregovaraju oko najboljeg mogućeg rješenja koje je prihvatljivo za sve. Vještine komunikacije, pregovaranja i posredovanja neophodne u medijaciji su¹⁷⁰:

- vještina aktivnog slušanja,
- vještine izražavanja svojih potreba bez optuživanja, kritikovanja i etiketiranja drugih,
- vještine pregovaranja kojima se proces usmjerava ka pozitivnom ishodu uz ponovno uspostavljanje poverenja,
- procedure i pravila kojima se uvodi red u ponašanje i odnose među strankama u process medijacije.

2. Udruženje medijatora u Bosni i Hercegovini

Udruženje medijatora u Bosni i Hercegovini osnovano je u martu 2002. godine radi stvaranja uslova za uvođenje medijacije kao alternativne

---

¹⁷⁰ Dasović-Marković, Vesna; Živanović, Aleksandar; Salihović, Goran; Bužanin, Obren; Tomić, Biljana; Ljubez, Gordana: “Medijacija priručnik za seminar za krajnje korisnike”, Udruženje medijatora u Bosni i Hercegovini, 2004.str.49.

metode za rješavanje sporova. Udruženje želi građanima pružiti mogućnost da brzo i efikasno rješavaju sporove i dođu do rješenja koja će zadovoljiti sve strane u sporu, a sudovima pomoći da se smanji broj zaostalih predmeta, te dugoročno sprečiti priliv značajnog broja predmeta u sudove. Aktivnosti udruženja.¹⁷¹

- pružanje usluga medijacije,
- pružanje usluga obuke za medijatore i certifikovanje medijatora,
- pružanje usluga posebnih programa obuke za sudije, advokate, korisnike medijacije i druge zainteresovane grupe,
- praćenje dostignuća u razvoju medijacije u regiji i svijetu i povezivanje sa sličnim organizacijama.

Za uvođenje medijacije u Bosni i Hercegovini od presudnog značaja je bilo formiranje Udruženja medijatora u BiH, koje je bilo i nosilac ideje i aktivnosti na stvaranju pravnog okvira i promociji medijacije kao alternativnog načina rješavanja sporova. Ideja za osnivanje Udruženja medijatora potekla je od grupe polaznika obuke "Treća neutralna strana" koju je na području Bosne i Hercegovine od 1998. godine provodio Kanadski institut za rješavanje sukoba (CICR). Kanadski institut je do danas ostao dugoročni partner Udruženja medijatora u BiH.

Kao osnova za uvođenje medijacije u praksu Udruženje je radilo na tome da se dopune procesni zakoni, kako bi se u njih uključila odredba koja omogućava da sudija spor uputi na medijaciju. Udruženje je održalo niz sastanaka sa ministarstvima pravde, kao i međunarodnim organizacijama koje provode ili podržavaju reformu pravosuđa (Nezavisna sudska komisija i ABA CEELI), te dalo sugestije koje su ove organizacije i institucije prosljedile u zakonodavnu proceduru. 2003. godine usvojeni su zakoni o parničnom i krivičnom postupku u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, koji su predviđali mogućnost da sudija predloži strankama da spor pokušaju riješiti medijacijom i isti prijedlog sporazumno daju i stranke.

Ovim je otvoren put stvaranju punog pravnog okvira za uvođenje medijacije u zemlji. Za dalji razvoj medijacije u Bosni i Hercegovini interes je pokazao i Program za razvoj preduzetništva u jugoistočnoj Evropi – SEED, koji je u saradnji sa Udruženjem medijatora u BiH 2003. pokrenuo projekat uvođenja alternativnog rješavanja sporova. Projekat je obuhvatio: izradu nacрта zakona o postupku medijacije, provođenje programa obuke o medijaciji, izradu metodologije za provođenje pilot projekta u sudovima, kampanju informisanja javnosti o prednostima medijacije, te pružanje pomoći Udruženju s ciljem izgradnje kapaciteta.

Formirana je radna grupa za izradu Zakona o postupku medijacije u sastavu predstavnika Udruženja medijatora u BiH, Nezavisne sudske komisije, Kancelarije visokog predstavnika (OHR), SEED, ABA CEELI,

---

¹⁷¹ Izvor, Internet: <http://www.umbih.co.ba/>

Ministarstva pravde Federacije BiH i Ministarstva pravde Republike Srpske. Nacrt zakona predat je u proceduru Savjetu ministara Bosne i Hercegovine, koji ga je u decembru 2003. godine uputio na usvajanje Parlamentarnoj skupštini BiH. Zakon je usvojen u junu 2004. godine nakon skoro godinu dana rada. Zakon detaljno definiše postupak medijacije, principe i ulogu medijatora kao i rokove ukoliko je sudski postupak u toku. Po zakonskom rješenju, u BiH postoji neobavezna vansudska medijacija.

Međutim, Zakon je ostao neprimjenljiv, jer je članom 1, stav 2 utvrđeno da će se poslovi medijacije posebnim zakonom prenijeti na udruženje ili udruženja po proceduri utvrđenoj tim zakonom. Udruženje medijatora aktivno je zagovaralo donošenje novog zakona kojim bi se riješila ova pitanja i nakon godinu dana aktivnosti prema Ministarstvu pravde BiH i poslaničkim klubovima u Parlamentarnoj skupštini BiH, i ovaj dokument je ušao u parlamentarnu proceduru. Zakon o prenosu poslova medijacije na udruženje medijatora, kojim je Udruženje medijatora u BiH ovlašteno za pružanje usluga medijacije, donesen je 28.07.2005.

Uz podršku Kanadske agencije za međunarodni razvoj (CIDA) i Kanadskog instituta za rješavanje sukoba (CICR), Udruženje medijatora u BiH je početkom 2004. godine počelo razvijati vlastiti program obuke o medijaciji. Razvijena su četiri programa obuke za buduće medijatore, za sudije i advokate, krajnje korisnike i obuka za trenere medijacije. Do završetka ovih programa obuka o medijaciji u Bosni i Hercegovini se provodila prema programu CICR.

U aprilu 2004. godine uslijedilo je pokretanje prvog pilot projekta “Uvođenje medijacije u predmetima Osnovnog suda Banja Luka” u saradnji sa SEED-om. Godinu dana kasnije, pilot projekat pokrenut je i u Sarajevu. Do kraja 2006. godine u pilot projektima je održano 590 medijacija od kojih je 330 riješeno sporazumom, što je oko 56% od ukupnog broja medijacija.

U oktobru 2005. godine Udruženje medijatora u BiH je formiralo radnu grupu za izradu pravilnika o medijaciji, koji bi omogućili punu primjenu Zakona o postupku medijacije širom Bosne i Hercegovine. Upravni odbor usvojio je pravilnike u februaru 2006, nakon čega je pristupio izradi formulara potrebnih za njihovu primjenu.

U novembru 2006. godine objavljen je poziv za upis u registar medijatora, koji se realizuje u prvoj polovini 2007. godine. Po upisu prvih medijatora, medijacija, kao način rješavanja sporova će biti dostupna građanima širom BiH.

2.1. Redovni članovi

Redovni članovi Udruženja (članovi s pravom glasa) mogu biti pojedinci različitih profesija, koji uspješno završe obuku o medijaciji prema programu Udruženja ili drugom programu koji priznaje Udruženje.

Prava redovnog člana Udruženja su¹⁷²:

- da učestvuje u radu Udruženja,
  - da bira i bude biran u organe Udruženja,
  - da bude informisan o radu svih organa Udruženja,
  - da daje prijedloge i preporuke u vezi sa aktivnostima Udruženja,
  - da učestvuje na predavanjima, seminarima, savjetovanjima i drugim stručnim skupovima,
  - da uživa zaštitu Udruženja kako je i predviđeno Statutom.
- Dužnosti redovnog člana Udruženja su¹⁷³:
- da učestvuje u radu i organima Udruženja,
  - da provodi odluke i zaključke organa Udruženja,
  - da međusobno sarađuju radi ostvarivanja programskih ciljeva i zadataka,
  - da štiti i promoviše ugled Udruženja,
  - da se pridržavaju Statuta i profesionalnih standarda ponašanja i da plaćaju članarinu.

Za prijem u redovno članstvo Udruženja potrebno je dostaviti popunjenu i potpisanu pristupnicu sa izjavom o prihvatanju Statuta i profesionalnih standarda ponašanja članova Udruženja, kopiju sertifikata o obuci prema programu Udruženja i dokaz o uplati odgovarajuće članarine za tekuću godinu.

2.2. Pridruženi članovi

Pridruženi članovi Udruženja (članovi bez prava glasa) mogu biti svi građani zainteresovani da doprinesu razvoju medijacije, a kojima nije dostupno redovno članstvo. Pridruženi članovi imaju sva prava i dužnosti izuzev prava da biraju i budu birani u organe Udruženja, te prava glasa na sjednicama Skupštine udruženja. Za prijem u pridruženo članstvo Udruženju je potrebno dostaviti popunjenu i potpisanu pristupnicu sa izjavom o prihvatanju Statuta i profesionalnih standarda ponašanja članova Udruženja i dokaz o uplati odgovarajuće članarine za tekuću godinu.

Udruženje može dodijeliti i počasno članstvo pojedincima koji su svojim radom i zalaganjima doprinijeli njegovom razvoju. Odluku o prijemu i proglašenju počasnih članova donosi Upravni odbor Udruženja prema postupku koji je regulisan uputstvom Upravnog odbora.

2.3. Zakon o medijaciji u Bosni i Hercegovini

Zakonom o postupku medijacije koji je donosen n Pralmentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine 2004. godine, regulisana su opšta pitanja

---

¹⁷² Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti medijatora (Službeni glasnik BiH br. 21/06

¹⁷³ Pravilnik o Listi medijatora (Službeni glasnik BiH br. 21/06)

koja se odnose na pitanje i poslove mediajcije u zemlji. U prvom redu, Zakon pojašnjava:

- Pojam i postupak mediajcije u Bosni i Hercegovini
- Principe postupka medijacije,
- Postupak medijacije,
- Sukobe interesa,
- Uslove plaćanja troškova postupka medijacije,
- Uslove za bavljenje medijacijom.

Postupak medijacije se mora provoditi u skladu sa zakonskim odredbama. Zakon ističe da se postupak medijacije pokreće pismenim ugovorom između stranaka, a koji potpisuje i medijator. Važno je istaći ključne uslove za baljenje medijacijom, pri čemu Zakon navodi sljedeće¹⁷⁴:

- visoka stručna sprema,
- završena obuka prema programu Udruženja ili prema drugom programu obuke koji priznaje Udruženje,
- upis u registar medijatora koji vodi Udruženje.

Osobi koja sa uspjehom završi obuku za medijatora izdatje se odgovarajući certifikat koji služi kao osnov za upis u registar medijatora.

3. Mogućnost primjene medijacije u porodičnom i krivičnom pravu

3.1. Medijacija u porodičnim sporovima

Porodična medijacija, kao i termin porodični sporovi, se najviše vežu za pitanja koja se rješavaju u procesu razvoda braka i za sada u tom području i jeste njena najšira primjena. Međutim, sporovi se mogu javiti u širokom spektru odnosa u porodici, a posebno unutar jednog domaćinstva u kojem, posebno u okolnostima nedovoljne ekonomske razvijenosti i siromaštva, ali i jake tradicije, mogu živjeti osobe više generacija, rodbina, itd. To mogu npr. biti konflikti oko imovine, sukobi i nesporazumi između roditelja i adolescentnog djeteta, međugeneracijski sukobi članova jednog domaćinstva i sl.

Uz sve to, porodična medijacija se može primjeniti i u sukobima između članova porodica koje žive odvojeno ili u sukobima između usvojitelja i bioloških roditelja, ali i kao način rješavanja sporova i pitanja do kojih dolazi u provođenju već postignutih dogovora ili odluka.¹⁷⁵

Postupak medijacije, pa tako i medijaciju u porodičnim sporovima, ne treba posmatrati kao magično rješenje za sve porodične sporove i rješenje koje će eliminisati potrebu za sudskim postupkom i drugim vidovima podrške u rješavanju porodičnih sporova (npr. savjetovanja itd.)

---

¹⁷⁴ Zakon o postupku medijacije, Službeni glasnik BiH br. 37/04, čl. 31.

¹⁷⁵ N. Dostić, M. Poturković, A. Živanović, M. Kovačević, Z. B. Kremenović, „Mogućnost primjene porodične medijacije“, Banja Luka 2008., strana 19.

Medijaciju treba posmatrati kao dodatnu mogućnost, koja će u nekim slučajevima biti dovoljna sama po sebi da ostvari cilj, nekada će se koristiti u sprezi sa drugim vidovima podrške i rješavanja sporova, a nekada će biti i neprimjenljiva ili neodgovarajuća za stranke. Vrijednost medijacije je u tome da pomogne u rješavanju svih onih konflikata koji se mogu riješiti na ovaj način i poštediti stranke u postupku, a posebno djecu negativnih efekata do kojih može doći u drugim postupcima koje od roditelja i drugih strana u postupku zahtijevaju konfrontiran odnos. Osnovni principi i pravila postupka medijacije su isti kao i kod medijacije u privrednim ili radnim sporovima, postupak je nakon identifikovanja problema i ovdje fokusiran na budućnost, a strankama u postupku se ostavlja pravo donošenja svih odluka. Medijacijom se želi omogućiti strankama u sporu da uz pomoć medijatora jasno definišu spor na područja koja dovode do sukoba, smanje intenzitet sukoba i pregovaraju o realističnom i provedivom sporazumu. Čak i kada se medijacija traži kada su sukobi dosegli viši intenzitet ili nivo koji izgleda nerješivo, često ona može pomoći prevladavanju sukoba između partnera ili drugih članova porodice, te dovesti do do tolerantnijih porodičnih odnosa.

U BiH medijacija je moguća u parnicama iz porodičnih odnosa u skladu sa Zakonom o parničnom postupku i Zakonom o postupku medijacije. Međutim samo sud presudom može razvesti brak i donijeti odluku o povjeravanju i izdržavanju djece.

Zakonom o porodičnim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine predviđeno je posredovanje kao obavezan korak (uz izuzetke) prije podnošenja tužbe za razvod braka, međutim i nakon podnošenja tužbe postoji mogućnost izbora medijacije koja stoji na raspolaganju strankama. Sudovima i strankama u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, gdje medijacija u porodičnim odnosima nije još uvijek posebno regulisana, stoji na raspolaganju mogućnost izbora medijacije kao rješavanja spora u skladu sa Zakonom o parničnom postupku i Zakonom o postupku medijacije.

3.2. Primjena medijacije u krivičnom i maloljetničkom pravu

Medijacija je moguća i u krivičnim predmetima i postaje sve popularnija u svijetu. Medijacija u krivičnim sporovima vezuje se za termin "restorativna pravda" i tzv. "žrtva i izvršenik medijacija". Medijacija se aktima UN predviđa kao jedan od "restorativnih", odnosno postupaka u kojima žrtva i počinitelj, i ukoliko je primjereno, bilo koji drugi pojedinac ili članovi zajednice pogođeni zločinom zajedno sudjeluju u rješavanju pitanja koja su proizašla kao posljedice uz pomoć medijatora. Restorativni postupak se provodi kada je dokazana krivica ili kada postoji priznanje o izvršenju djela, jer tek tada imamo drugu stranu u medijaciji. Kod težih krivičnih djela ovaj postupak ne isključuje izricanje i izvršenje presude, ali omogućava proces koji će uticati na svijest počinioca i pomoći psihičko iscjeljenje žrtve.

U domaćem krivičnom zakonodavstvu medijacija je moguća samo kada se odlučuje o imovinsko-pravnom zahtjevu u krivičnom postupku.

Dakle, sadašnja zakonska rješenja daju fakultativnu mogućnost sudu, da stranke uputi na medijaciju, radi rješavanja njihovih, isključivo imovinsko-pravnih zahtjeva, kao sporednog zahtjeva u krivičnom postupku. Međutim, primjena ove zakonske mogućnosti nije zaživjela u praksi i Udruženje medijatora u Bosni i Hercegovini do sada nije dobilo nijedan zahtjev za medijaciju u ovim slučajevima. Sadašnje zakonsko rješenje ne otvara mogućnost tužiocu da uputi učinioca i oštećenog u postupak medijacije, iako bi za određene vrste krivičnih djela u kojima postoji mogućnost primjene alternativnih mjera, to bi bilo poželjno. Kada je riječ o medijaciji u krivičnom postupku prema maloljetnicima, očigledno je da o tome ne postoje posebne odredbe u materijalnom i procesnom zakonodavstvu. Ovom prilikom osvrćemo se na mogućnosti primjene medijacije u sadašnjem krivičnom zakonodavstvu i to prvenstveno sa aspekta primjene instituta vaspitnih preporuka kao modela preusmjeravanja maloljetnika od redovnog krivičnog postupka.

Medijacija kao mjera odvracanja maloljetnika od redovne krivične procedure, zaživjela je u savremenom krivičnom zakonodavstvu o čemu postoje brojni primjeri iz zemalja Evrope, Sjeverne Amerike i Australije.

Kako je u Bosni i Hercegovini u toku postupak donošenja Zakona o maloljetnicima koji bi tretirao maloljetnika kao učinioca krivičnih djela, tako i žrtve krivičnih djela, to će se ovom prilikom široj javnosti ponuditi i preporučiti mogućnost primjene medijacije, kao diverzione mjere koja bi bila primjenljiva u radu tužilaštva i sudova, kao budućih nosioca procesa.

Na ovaj način stvorile bi se pretpostavke za primjenu medijacije kao jednog od modela restorativne pravde kao modela koji bi bio alternativa u redovnom krivičnom postupku. Obezbjedenjem normativnih uslova za primjenu ovog međunarodnog standarda bile bi stvorene pretpostavke da u praksi dođu do izražaja sve prednosti koje nudi ovaj model, kako maloljetnim prestupnicima žrtvi, tako i društvenoj zajednici, kao učesnicima ovog procesa.

Zaključak

Medijacija je ovim radom predstavljena kao pozitivna pojava u pravosuđu. Za sada, medijacija kao relativno nova pojava, u našem regionu nije iskorištena u punom kapacitetu u rješavanju sporova, jer još postoji određena doza nepovjerenja prema alternativnom rješavanju sporova.

Medijacija, prilikom rješavanja sporova, daje mnoge prednosti i mogućnosti. Ne mora uvijek biti sud taj kojem će se stranke sa međusobnim konfliktom prvo obratiti ili će uvijek sud da im predloži medijaciju, već je moguće rješenje konflikta pronaći obraćajući se Udruženju medijatora i sa njima dogovoriti postupak medijacije u kojem će medijator sa objektivne strane sagledati činjenice i pomoći strankama da

međusobno riješe konflikt na pozitivan način, kojim će obje strane biti zadovoljne, bez donošenja rješenja umjesto stranaka i bez prisile.

Sudovi su preopterećeni rješavanjem parnica koje nemaju dispozitivni karakter, pa medijacija u ovim slučajevima, osim pomoći koje pruža strankama, trebala bi u budućnosti i da rastereti sudove.

Vrlo pozitivna iskustva u zemljama sa razvijenim pravosuđem i pozitivni rezultati po pitanju ishoda medijacije su naveli te iste zemlje da finansiranjem i nizom aktivnosti pomognu zemljama u tranziciji da se upoznaju sa procesom medijacije i rade na postepenom uvođenju medijacije u svakodnevnu praksu. Organizovanjem niza projekata i osnivanjem Udruženja napravljen je začetak, a uvođenjem Zakona o medijaciji napravljen je veliki i značajan korak za reformu pravosuđa.

U sklopu Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini za period od 2008 do 2012. godine medijacija, zauzima značajno poglavlje, i to posebno u planiranju budućih rješavanja privrednih sporova, jer se do sada u privrednim sporovima medijacija pokazala kao najuspješnija metoda (do sada je oslobođeno 18 miliona KM zarobljenih privrednim sporovima posredstvom medijacije). U tim sporovima su stranke riješile uzrok sukoba bez narušavanja poslovnih odnosa, što je izuzetno pozitivno za njihovo daljnje poslovanje i što sigurno ne bi bilo održano sudskom parnicom, a izuzetno je značajno za poslovno okruženje u Bosni i Hercegovini, gdje se izrazito cijene lični odnosi u poslovanju. U junu 2008. godine usvojen je i Akcioni plan za razvoj medijacije u BiH u sklopu Strategije za reformu sektora pravde.

Po svemu sudeći, medijacije bi trebala igrati važnu ulogu u budućnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini, mada medijacija neće riješiti sve pravosudne probleme u Bosni i Hercegovini ali i posjeduje potencijal da u dugoročnom periodu poboljša odnose i riješi sporove, naročito u privrednom sektoru, ukoliko se provede na odgovarajući način.

Literatura

1. N. Dostić, M. Poturković, A. Živanović, M. Kovačević, Z. B. Kremenović, „Mogućnost primjene porodične medijacije“, Banja Luka 2008.
2. Dasović-Marković, Vesna; Živanović, Aleksandar; Salihović, Goran; Bužanin, Obren; Tomić, Biljana; Ljubez, Gordana: “Medijacija priručnik za seminar za krajnje korisnike”, Udruženje medijatora u BiH, 2004.
3. Zakon o postupku medijacije, Službeni glasnik BiH br. 37/04, čl. 31.
4. Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti medijatora (Sl. glasnik BiH br. 21/06)
5. Pravilnik o Listi medijatora (Službeni glasnik BiH br. 21/06)
6. Zakon o postupku medijacije, Službeni glasnik BiH br. 37/04, čl. 31.

Internet izdanja:

7. Prvi opštinski sud u Beogradu, http://www.prvisud.com/medijacija/poziv_za_medijaciju.asp
8. Opštinski sud u Nišu, Medijacija, http://www.opstinskisudnis.org/segment.php?id_meni=31
<http://www.umbih.co.ba/>